

Genoeg kandidaten voor de broddeltest

INTERVIEW, Door Jean-Pierre Geelen op 17 november '09,

Ze hebben een hoog spreektempo en slikken woorden in. Schaatser Erben Wennemars en acteur Waldemar Torenstra zijn sprekende voorbeelden van broddelaars, zegt logopediste Yvonne van Zaalen. 'Vaak en kort oefenen helpt.'

Altijd weer een feest, Jan Peter Balkenende aanhoren. Op een persconferentie sprak de minister-president namens 'de Neese gering'. Hij legde uit hoe 'vnuitte Vreende Staat' werd gereageerd. Het ging over de 'colitie', het 'pallement' en de opstelling van 'Tijvedarbeid' en 'Dezenzestig'.

Wat mankeert de man?

'Jan Peter Balkenende zou ik heel graag eens aan een broddeltest willen onderwerpen', zegt Yvonne van Zaalen. 'Hij kan prachtige volzinnen uitspreken die vooraf bedacht zijn. Maar zodra hij live op tv of in de Kamer moet improviseren, vertoont hij veel symptomen van de broddelaar: een hoog en variabel spreektempo, waarbij hij woorden inslikt. Maar of hij echt broddelt, weet ik pas zeker na een gedegen test.'

De logopediste promoveert deze week op het onderwerp broddelen, een spraakstoornis verwant aan stotteren. Op radio en tv hoor je de sprekers wel eens voorbij komen. Ze zeggen 'Koonke familie' als het over de Oranjes gaat, 'plisie', of 'misterie van fnansje'. Dankbaar voer voor cabaretiers en imitators, maar een serieuze handicap voor de broddelaar – en de luisteraar.

Ongeveer 2 procent van de bevolking heeft er last van, schat Van Zaalen. In de enorme snelheid van spreken zitten vaak veel herhalingen. Anderen hebben moeite met lange woorden, vandaar dat zij ze inslikken. Veel stopwoordjes, slechte zinsbouw, onnatuurlijke adempauzes, zacht en monotoon spreken, moeilijk op woorden kunnen komen – allemaal broddelwerk. De spreker kan er niets aan doen: die heeft soms in de gaten dat hij slecht verstaan wordt, maar de meeste broddelende sprekers weten niet waar dat aan ligt.

Het gevolg: angst en frustratie. In het dagelijks leven worden zulke sprekers door de buitenwacht soms ingeschat als chaotisch. Sommigen belanden in verkeerde beroepen, enkel omdat ze zich moeilijk uiten. Namen uitspreken is soms moeilijk voor de broddelaar – lastig voor telefonisten, vergadelaars en andere disciplines. Van Zaalen: 'Ik sprak eens iemand die de Toneelacademie had gedaan. Rollen kan hij prima uit het hoofd leren – geen probleem. Maar zodra hij moet improviseren, gaat het fout.'

De ernst van het probleem is lang onderschat, meent Van Zaalen. 'Ik krijg wel eens nieuwe cliënten die niet weten wat hen mankeert. Als ik hen beluister en uitleg dat ze broddelen, moeten ze soms huilen. Eindelijk weten ze wat ze doen.'

Bij broddelaars is de taalproductie onvoldoende ontwikkeld, en niet geautomatiseerd. In wetenschappelijke termen gesproken: 'broddelaars' hebben onvoldoende remming vanuit de basale ganglia, het regelsysteem in de hersenen dat de motoriek coördineert. Dat fenomeen komt ook voor bij Parkinsonpatiënten, maar daarmee houdt elke vergelijking op.

Broddelen is grotendeels erfelijk: 85 procent van de broddelaars heeft soortgelijke verschijnselen in de familie. Maar ook toeval komt voor. Voor stotteren ligt dat percentage op 25 procent. De spraak van kinderen met leerproblemen lijkt op broddelen. Maar het zegt niets over intelligentie. Van Zaalen: 'In mijn praktijk kom ik metselaars en stratenmakers tegen, maar ook de directeur van een zorgverzekering.'

In de snelheid waarmee ze spreken gaan broddelaars in de fout, en houden ze geen rekening met de luisteraar. Dan moet je rustiger spreken, zegt de leek. 'Dat werkt, maar hooguit dertig seconden zegt Van Zaalen.'

Beter is een intensieve therapie – dagelijks vaak en kort oefenen – die hooguit drie maanden duurt. 'Langer houdt niemand dat vol.' In die therapie laat Van Zaalen haar cliënten zichzelf opnemen op geluidsapparatuur. Op het werk of thuis. 'Die opnamen terugluisteren is vaak een verrassing voor hen: ze moeten hun eigen spraak leren beoordelen.'

Helemaal verhelpen is niet altijd mogelijk, beaamt Van Zaalen. 'Ernstig broddelen zal altijd een probleem blijven. Maar het is wel heel goed hanteerbaar te maken. Bijvoorbeeld door alert te zijn op situaties waarin je spraak belangrijk is, en jezelf bijvoorbeeld thuis toe te staan wel te broddelen.'

Op radio en tv ziet en hoort Van Zaalen potentiële cliënten voorbij komen. Schaatser Erben Wennemars is een echte broddelaar, zegt ze. 'Zelf noemt hij het hakkelen wat hij doet, maar het is broddelen, met een vleugje stotteren.'

Acteur Waldemar Torenstra kende ze alleen uit films. 'Daarin wordt alles wat fout gaat natuurlijk weggeknipt. Maar toen ik hem op tv programma's zag presenteren, hoorde ik ineens dat hij niet alleen wat stottert, maar vooral heel veel broddelt.'

Cabaretier Jochem Meyer vertoont kenmerken, maar Van Zaalen gelooft niet dat het echt broddelen is wat hij doet. 'Om het zeker te weten, zou ik hem moeten horen spreken zoals hij thuis is. Maar voorlopig hou ik het erop dat hij een theaternummer maakt van de spraak van ADHD'ers. Dat lijkt op broddelen.'

Imiteren is helemaal niet moeilijk, zegt Van Zaalen: 'Ik kan ook prima stotteraars nadoen, en dat kan ik uren volhouden.'

Nog een snelle repper dan: Dolf Jansen. 'Hij spreekt in hoog tempo, maar hij blijft altijd verstaanbaar, slikt geen woorden in. Geen broddelaar dus, maar soms wel lastig te volgen.'